

канд. пед. наук, доцент кафедри теорії та методики мистецької освіти та диригентсько-хорової підготовки вчителя Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ ВЧИТЕЛЕМ МУЗИКИ

Актуальність теми. Організаційна регламентованість позаурочних виховних заходів у сфері мистецтва та залежність учнів від неї суперечить зростаючим устремлінням школярів, особливо підліткового та юнацького віку до художньої самореалізації, вільної атмосфери спілкування під час дозвіллевої діяльності. Тому існує необхідність зміни акцентів у здійсненні виховної роботи вчителем музики.

Стан розробки проблеми. Аналіз наукової літератури засвідчує, що обґрунтування теоретичних засад організації виховної роботи з молоддю було розроблено у працях І. Д. Беха, Л. О. Белової, О. І. Вишневського, М. Г. Стельмаховича, М. Бойко, М. В. Донченко, О. М. Кобрій, Л. В. Кондрашової, Л. В. Лисенко, Г. В. Троцько, М. М. Чепіль. Проте, спеціального дослідження щодо підготовки майбутніх вчителів музики до організації виховної роботи з фаху не виявлено, що й обумовило вибір теми дослідження.

Мета: з'ясувати особливості здійснення виховної роботи вчителем музичного мистецтва відповідно сучасним концепціям виховання

Виклад основного матеріалу. Виховна робота у середніх навчальних закладах освіти є необхідною складовою виховання майбутніх громадян, має величезні можливості для самовираження, самоствердження, здійснює вирішальний вплив на процес особистісного виховання, а саме удосконалення позитивних рис характеру, формування гуманістичних та демократичних поглядів, системи цінностей, відповідальності.

Базовим у контексті дослідження стало визначення поняття "виховна робота", як системи цілеспрямованих виховних заходів, яка є невід'ємною складовою навчально-виховного процесу з метою створення умов для інтелектуального, духовного, творчого та фізичного розвитку особистості учнів у вільний від навчання час, підготовки їх до суспільної і культурної діяльності; набуття соціального досвіду.

На підставі аналізу наукових праць (С. В. Вітвіцької, М. В. Донченко, О. М. Кобрій, О. Кузьміна, Л. Кондрашової, Л. В. Лисенко, О. Р. Медведєвої, Г. В. Троцько, М. М. Чепіль) з проблем виховної роботи виявлено її відмінності від навчального процесу, а саме: спрямованість на формування якостей, не передбаченими навчальними програмами, специфічність умов функціонування, особливість форм організації; залежність спрямування виховної роботи від інтересів, схильностей учнів, їхніх психолого-фізіологічних, вікових особливостей.

Сучасний підхід до виховання передбачає істотні зміни в традиційній практиці позаурочної виховної роботи. Її неформальний, нерегламентований характер потребує неформальних методів впливу, створення формуючих ситуацій, в яких активною ланкою виступає спільна творчість педагога і школяра. Не виховний

вплив, не окремий педагогічний захід, а педагогічна взаємодія в комунікативному полі мистецтва. Адже, як підкреслює Л. Масол [3], лише духовне спілкування людей забезпечує формування цінностей особистості.

Для забезпечення "поля" спілкування необхідно: моделювання процесу виховання засобами мистецтва у конкретній школі; повноцінне використання художньо-естетичного середовища; організацію спілкування школярів у ньому з широким спектром варіативності видів та змісту діяльності.

Школа в сучасних умовах, як зазначається в Комплексній програмі художньо-естетичного виховання, повинна виконувати педагогізацію художньо-естетичного середовища. У зв'язку з цим вчитель музики має вивчати та враховувати соціокультурні потреби учнівської молоді, її художні інтереси, можливості інститутів сфери дозвілля; при цьому орієнтувати учнів не на механічне запам'ятовування інформації, а на активне творче освоєння мистецтва рідного краю; стимулювати самоусвідомлення та самопроектування, самореалізацію в різних видах художньої діяльності.

У зв'язку з цим, активізація позаурочної виховної практики пов'язується з повноцінним використанням краєзнавчого підходу, який передбачає опанування культури та мистецтва рідного краю з максимальним використанням виховного потенціалу художньо-естетичного середовища. В основі такого підходу лежить розуміння непорушної єдності образу (зразка художньої творчості та світосприймання її автора -- народу) та зв'язків цього образу з природою, побутом, працею, історією і національними традиціями. Нажаль, пам'ятки народного мистецтва нерідко використовуються лише з наочно-ілюстративною метою, а не як тип художньої творчості, що об'єднує у собі матеріальне виробництво і духовну культуру.

Відповідно сучасним виховним концепціям зміст художньо-естетичного виховання школярів у позаурочний час має спрямовуватися на узгодження систем цінностей суспільства, комплексу функцій мистецтва у формуванні духовного світу особистості з можливостями їх сприймання кожним індивідом у процесі інтерпретації.

Вчитель музики має забезпечити умови вибору різноманітних видів художньо-естетичної діяльності учнів, перетворення дозвілля у фактор особистісного творчого розвитку за допомогою духовного потенціалу різних видів мистецтв, використання активних форм різного характеру, спрямованих на самовираження та самоствердження особистості учня. Світоглядна орієнтація позаурочної виховної роботи зумовлюється роллю мистецтва в соціалізації особистості та формуванні її духовності.

Кожен вид художньої діяльності – сприймання та інтерпретація, художньо-практична, соціокультурна діяльність — відрізняються один від одного за засобом дії і за характером впливу на школярів. Вчителю музики організовуючи спілкування із справжніми творами мистецтва необхідно співвідносити їх з багатством діяльнісних проявів особистості, а не повинно зводитися до простого накопичення художніх знань.

Доцільно змінити виховну, соціокультурну практику з демонстраційно-концертної спрямованості на сферу спілкування, відновлення напівзабутих чи майже втрачених творів української культури, зокрема народних звичаїв, обрядів, уведення

їх в ужиток на засадах тривалого й активного спілкування з носіями цього мистецтва.

Висновки. 1) Особливість здійснення виховної роботи вчителем музики полягає в її розмаїтті як в організаційному так і в методичному плані, і передбачає не лише організаційну роботу але й виконавську як диригента-хормейстера, інструменталіста, вокаліста. 2) Завданнями організації художньо-практичної діяльності школярів вчителем музики в системі позаурочної виховної роботи є: стимулювання самостійного вибору школярами напрямів і форм, які найбільшою мірою відповідають їх потребам у художньо-творчому самовизначенні; включення до художньої діяльності всіх учнів, з урахуванням динаміки змін їхніх інтересів і потреб, індивідуальних здібностей кожного; забезпечення відповідності педагогічних умов вимогам розвитку художньо-творчої активності учнів.

Література:

1. Андрющенко В.П. Педагогічні умови формування готовності майбутніх вчителів музики до музично-виконавської діяльності: Дис...д-ра пед. наук. – КДГІ, 2005. – 350с.
2. Бех І.Д., Радул В. Педагогічна культура і розвиток соціальної зрілості особисті вчителя // Наукові записки.— Вип. 32. –Ч.1. Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В.Винниченка, 2001. – С. 12-17.
3. Масол Л. М. Концепція художньо-естетичного виховання учнів узагальноосвітніх навчальних закладах // Педагогічна газета. – 2001. — №12 (90).
4. Троцько Г. В. Теоретичні та методичні основи підготовки студентів до виховної діяльності у вищих навчальних закладах: Дис... д-ра. пед. наук. – К, 1997. – 364 с.